

Р. В. Пилипчук

Курська битва

КУРСЬКА БИТВА - одна з найбільших битв [Другої світової війни](#). Відбулася влітку 1943 на тер. сучас. Орлов., Курс., Белгород. (усі - РФ) і Харків. областей. У рад. та сучас. рос. історіографії її поділяють на Курську оборонну операцію (5-23 липня), Орлов. (12 липня - 18 серпня) і Белгород.-Харків. (3-23 серпня) наступал. операції, у нім. історіографії наступал. дії вермахту позначають за назвою операції («Цитадель»). Унаслідок наступу рад. військ взимку 1943 і контрнаступу нім. військ у Сх. Україні у центр. частині рад.-нім. фронту утворився виступ глиб. до 150 і шир. у 200 км (т. зв. Курська дуга). Намагаючись перехопити стратег. ініціативу після поразки під Сталінградом (нині м. Волгоград, РФ), нім. командування навесні 1943 розпочало підготовку до наступу з метою розгромити рад. війська у Курс. виступі силами військ груп армій «Центр» (командувач генерал-фельдмаршал Г. фон Клюге) та «Південь» (генерал-фельдмаршал Е. фон Манштейн). Загалом сконцентровано 50 дивізій (серед них 16 - танк. і моторизов.) і 4-й та 6-й повітр. флоти, які нараховували понад 900 тис. вояків, бл. 10 тис. гармат і мінометів, 2700 танків і штурмових гармат, понад 2 тис. літаків. На озброєння нім. військ поступили нові зразки бронетанк. (середні танки «Пантера», важкі - «Тигр», самохідно-артилер. установки «Фердинанд») й авіац. (внищувачі «Фокке-Вульф-190 А», штурмовики «Геншель-129») техніки, які за тактико-тех. характеристиками на той час переважали радянські. На Пн. фасі Курс. дугу обороняли війська Центр. фронту (командувач генерал армії К. Рокосовський), на Пд. - Воронеж. фронту (генерал армії [М. Ватутін](#)). У тилу зосереджено резерв - Степ. фронт (генерал-полковник І. Конєв). Загалом вони нараховували бл. 2 млн вояків, 26,5 тис. гармат і мінометів, 5 тис. танків і самохідно-артилер. установок, бл. 3 тис. літаків. Координували дії фронтів Маршали Рад. Союзу [Г. Жуков](#) та [О. Василевський](#). Рад. командування, яке дізналося про підготовку операції «Цитадель», вирішило знекровити нім. частини в оборон. боях і перейти у контрнаступ. Для цього на Курс. дузі створ. 8 рубежів оборони заг. глиб.

250-300 км. 5 липня нім. ударні угруповання перейшли у наступ на Курськ нів Белгорода й Орла, однак за тиждень боїв змогли просунутися лише на 10-12 км. Кульмінацією К. б. 12 липня стала танк. битва pobl. ст. Прохоровка (нині смт Белгород. обл.), у якій, за різними оцінками, взяло участь від 500 до 1200 танків і самохідно-артилер. установок з обох сторін. Незважаючи на значні зусилля, нім. військам вдалося лише потіснити рад. частини. 12 липня у контрнаступ перейшли війська лівого крила Зх. (генерал-полкбвник Соколовський) і Брян. (генерал-полковник М. Попов) фронтів, 15 липня – Центр. фронту. Противник намагався зупинити його, але безуспішно. 23 серпня війська Степ. фронту за сприяння Воронеж. і Пд.-Зх. фронтів, завершуючи Белгород.-Харків. наступал. операцію, визволили Харків. Таким чином виникли сприятливі передумови для розгрому нім. військ на Лівобереж. Україні та виходу до Дніпра. Під час К. б. вермахт зазнав найбільшої поразки у війні, втратив ініціативу та можливість проводити стратег. наступал. операції й надалі обмежувався контрударами і локал. наступами. Точні втрати сторін у К. б. донині не встановлені, що зумовлено різними підходами до її періодизації та методик підрахунку. За приблизною оцінкою, заг. втрати (вбитими, пораненими, зниклими безвісти, полоненими) нім. військ склали понад 400 тис., рад. військ – бл. 800 тис. осіб. При цьому вермахт втратив понад 1 тис., рад. армія – бл. 5 тис. танків і самохідно-артилер. установок. За участь у К. б. 189 солдатів і офіцерів рад. армії відзначено званням Героя Рад. Союзу (з них 30 – українці), 132 частини та з'єднання отримали гвард. звання, 26 – почесні найменування (Орлов., Белгород., Харків., Карачевських).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

- 1. Манштейн Э. Утерянные победы / Пер. с нем. Москва, 1957;**
- 2. Давыдов В. И. Анализ Курской битвы (историко-документальная эпопея). Курск, 2005;**
- 3. Замулин В. Н. Засекреченная Курская битва. Секретные документы свидетельствуют. Москва, 2007;**
- 4. Корниш Н. Курская битва: Величайшее в истории танковое сражение: Июль 1943 / Пер. с англ. Москва, 2013.**

Бібліографічний опис:

Курська битва / Р. В. Пилипчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. - Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-52058>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України

([докладніше](#)).